

Liggepaller kan oppfylle sauekravet

Med nytt økologiregelverk i EU blir det ikke lenger unntak for sau og spaltegulvsbinge. Foto: Grete H.M. Jørgensen

I oktober ble det kjent at Norge ikke lenger får unntak fra EU's økologiforordning om tett liggeunderlag på halve arealet i binger. Mange sauebønder er bekymret. Her skisserer vi noen praktiske løsninger.

Grete H.M. Jørgensen | Norsk Institutt for Bioøkonomi, Stasjon Tjøtta.

Knut E. Bøe | Institutt for husdyr og akvakulturvitenskap, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

I økologiske husdyrrom er det krav om at minst halvparten av det samlede bingearialet skal være tett, det vil si ikke bestå av spalte- eller strekkmetallgulv (Mattilsynet, Veileder B). Frem til nå har det i Norge vært et unntak for sau

(se pkt 4.11.3 i veilederen) slik at det har vært tillatt å ha strekkmetall eller spaltegulv i hele bingen.

Det er viktig å være klar over at også i konvensjonell husdyrproduksjon er det for storfe krav om tett gulv på

Sauer foretrekker å ligge inntil bingevæggen.
Foto: Grete H.M. Jørgensen

En relativt enkel måte å tilfredsstillere kravet om tett gulv på liggeplassen er å legge liggepaller av tre i bakre del av bingen. Foto: Knut Egil Bø

liggeplassen for alle kalver og hunddyr (Forskrift om hold av storfe) og for alle griser (Forskrift om hold av svin). I aktivitets- og gjødselarealet kan det altså være spaltegulv.

Hva sauen foretrekker

Sauer med full ull har ikke vist klare preferanser for spesifikke liggeunderlag, men nyklipte sauer foretrekker klart golv med lav varmeledningsevne, det vil si tre eller halm, framfor strekkmetall [1]. I preferanseforsøk mellom ulike typer spaltegulvsmaterialer foretrekkes sauer heller ikke et materiale over et annet, men tett gulv velges utelukkende som liggeunderlag ved lave temperaturer etter klipping [2]. Dette er noe av bakgrunnen for regelverket for økologisk sauehold som krever at halvparten av totalarealet på minst halvannen kvadratmeter per dyr skal være et fast liggeunderlag. Nyfødte lam skal også tilbys et fast golv som ikke skaper trekk og nedkjøling i konvensjonell drift.

Observasjoner av sauers liggeadfærd i binger viser at de ikke velger å ligge midt i bingen, men foretrekker å ligge inntil en vegg [3,4]. Det er viktig informasjon når vi skal lage liggeplasser med tett gulv i bingene.

- Formen på bingen vil i stor grad påvirke tilgangen på veggplass [5].

Liggepaller i spaltegulvsbinger

En relativt enkel måte å tilfredsstillere kravet om tett gulv på liggeplassen er å legge inn liggepaller av tre i bakre del av bingen. Dette arealet skal da utgjøre 0,75 m² per søye. Forsøk har vist at dette var et tilstrekkelig liggeareal. Da hadde søyene en normal liggetid og de ble sjelden observert liggende i aktivitetsarealet, altså på spaltegulvet [5]. Det var nødvendig med et visst daglig renhold av liggeplassen for at den skulle ha en akseptabel renhet. For å holde liggeplassen tørr, holder det å bruke litt sagflis.

Populært med smal pall

En annen løsning er å legge inn smale liggerpaller som er 0,50 – 0,60 meter brede i bingene. Dette tilfredsstiller kravet til tett gulv på liggeplassen, men ikke helt ut kravet om at halvparten av totalarealet skal være tett. En feltundersøkelse ble gjennomført i tre ulike sauebesetninger på Vestlandet, der design, grad av helning og bredde på en et fast liggeunderlag ble undersøkt i spaltegulvsbinger. Antall dyr som brukte liggerpallene ble registrert. I tillegg ble gjødselmengden som havnet på liggerpallen veid og vurdert opp mot behov for skraping hver dag eller annen hver dag [6].

Sauene brukte liggerpallene og design som gav mest mulig veggplass

(liggepall både foran og bak i bingen) ble brukt mest av dyrene. Vi kalkulerte at en lengde på 0,9 meter liggepall per sau langs vegg var nødvendig for at alle dyrene i gruppen skulle kunne ligge samtidig. Bredden på liggerpallen påvirket ikke sauens liggeadfærd, men flere sauer ble observert å ligge på spaltegulvet da liggerpallen var 50 cm bred enn da den var 60 cm bred. Bredden bør imidlertid tilpasses sauerasen. En helning på fem prosent gjorde at liggerpallen både var tørrere og renere. Daglig renhold er likevel trolig nødvendig for å unngå at liggearealet blir vått og møkkete [8].

Økologiregelverk

Det er varslet at nytt økologiregelverk fra EU skal implementeres i Norge. Tidspunktet er ennå uavklart. Det nye regelverket inneholder krav om at minst halvparten av gulvet i sauefjøs skal bestå av tett underlag.

På Debio sine nettsider kan vi lese at Debio har sendt ut en spørreundersøkelse til alle saueprodusenter godkjent av Debio for å kartlegge situasjonen, og for å utrede konsekvensene.

Eksempel på en smal liggepall av tre i en strekkmetallbinge. Foto: Kjartan Nyhammer.

Tenk også på uteområdet

Voksne sauer med full ull tåler svært lave temperaturer og velger ofte å være ute, selv om det er kaldt. Bruk av et uteområde i tillegg til et inneareal kan derfor være en kostnadseffektiv måte

å senke dyretettheten på - også under norske forhold. Forsøk på Ås har vist at tak over slike uteområder kan være fordelaktig. Fôret kan også plasseres utendørs, og gjør man det velger gjerne sauene liggeplass inne, vekk fra fôret og trafikk fra aktive dyr. Hardgjøring og preparering av underlaget ute er meget viktig for å unngå gjørmeg og lette regelmessig fjerning av møkk og fôrrester[7]. Om Mattisynet velger å godkjenne et preparert uteområde som en del av totalarealet kan det bli enklere for økologiske sauebønder å legge inn smale liggepaller langs veggene inne, på toppen av spaltegulvet, i perioder ved behov. Dette uten at disse smale liggepallene nødvendigvis opptar halve totalarealet innendørs.

Enkle tilpasninger

Praktiske forsøk under norske forhold viser at det kan gjøres relativt enkle tilpasninger i eksisterende fjøs med heldekkende spaltegulv, for å oppfylle kravet om tett liggeunderlag til sau i økologisk produksjon.

grete.jorgensen@nibio.no

Litteratur

[1] Færevik, G. Andersen, I.L. og Bøe, K.E., 2005. Preferences of sheep for different types of pen flooring. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 90, 265-276.

[2] Johansen, J.R.E., 2016. Unge søyers preferanser for golvtyper ved lave temperaturer. Mastergradsoppgave fra Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, Norges miljø og biovitenskapelige universitet, 45 sider.

[3] Jørgensen, G.H.M. Andersen, I.L. Berg, S. og Bøe, K.E., 2009. Feeding, resting and social behaviour in ewes housed in two different group sizes. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 116, 198-203.

[4] Jørgensen, G.H.M., Andersen, I.L. og Bøe, K.E., 2009. The effect of different pen partition configurations on the behaviour of sheep. *Applied Animal Behaviour Science* 119, 66-70.

[5] Bøe, K. E. Berg, S. og Andersen, I.L., 2006. Resting behaviour and displacements in ewes - effects of reduced lying space and pen shape. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 98, 249-259.

[6] Jørgensen, G.H.M. og Bøe, K.E., 2009. The effect of shape, width and slope of a resting platform on resting behaviour of and floor cleanliness for housed sheep. *Small Ruminant Research* 87, 57-63.

[7] Jørgensen, G.H.M. og Bøe, K.E., 2011. Outdoor yards for sheep during winter - Effects of feed location, roof and weather factors on resting and activity. *Canadian Journal of Animal Science* 91, 213-220.

Nasjonalt økomek-seminar 2017

Sett av dagene 25 og 26 januar 2017- DA arrangerer vi igjen Nasjonalt økomek-seminar på Scandic Hell. Tema på konferansen er jord/drenøring, fôrproduksjon, økonomi og fôring med mest mulig egne ressurser.

Program legges etter hvert ut på hjemmesidene til NLR, Tine og Foregangsfylke økologisk melk.

Velkommen!

